

Христина Марку, Тракийски университет „Демокрит“, Комотини, Гърция

Оценъчна морфология: една непроучена област в българско-гръцките съпоставителни изследвания

Резюме: Оценъчната (аксиологичната) морфология (*evaluative morphology*) е относително нова изследователска област в лингвистиката, чиято теоретична основа е все още в процес на изграждане (Scalise 1984; Stump 1993; Dressler & Barbaresi 1994; Jurafsky 1996; Grandi 2005; Amiot & Stosic 2014, Körtvélyessy 2014, 2015 и др.). Статусът ѝ продължава да бъде обект на дискусии и въпреки че морфологията играе доминираща роля в образуването на оценъчни конструкции, те твърде често прехвърлят нейните граници. В това отношение езиците проявяват своя специфика, варираща в рамките на континуума между деривация и флективност (Körtvélyessy 2014: 300). В отделните езици оценъчните форми показват унифицирано поведение от семантична и функционална гледна точка, за разлика от формалните свойства, при които диапазонът е много широк.

Определяна като „изразяване на оценка чрез морфологични средства“ (Körtvélyessy 2015: 22), оценъчната морфология се свързва с възможностите на даден език морфологично да изразява значението на „по-малко/повече от стандартното количество“, като стандартната стойност е специфична за всеки език и се влияе от множество фактори, като култура, традиции на речевата общност, както и лични знания и опит. Процесът на оценка се реализира в рамките на четири основни когнитивни категории: субстанция, качество, обстоятелство и действие (количество субстанция, количество качество, количество обстоятелство и количество действие). На нивото на езиковата система когнитивните категории се изразяват чрез семантични категории като диминутивност, аугментативност, пейоративност, атенуативност, интензивност, начин на действието и др. (Efthymiou 2015: 59). На нивото на речта са налице допълнителни нюанси в зависимост от конкретния контекст (Körtvélyessy 2014: 305).

Изследването на аксиологичните афикси представлява интерес за съпоставителната типология. Основната ни цел е да опишем и систематизираме стратегиите за изразяване на оценъчност в българския и новогръцкия език: префиксация, суфиксация, присъединяване на префиксоиди и суфиксоиди, както и връзката им със стойностите, които те кодират. Като вземем предвид съществуващите до момента изследвания върху българския (напр. Держански, Сирук 2019, 2021) и гръцкия език (Efthymiou 2015, Ευθυμίου 2019), в съпоставителен план изследваме разнообразието от оценъчни афикси, фокусирайки вниманието си предимно върху адеквативните деривати. Представят се основните характеристики и значения на основните средства за морфологичното изразяване на интензификация и деинтензификация. Обсъждат се въпроси, свързани със семантичното разнообразие, морфологичната гъвкавост, продуктивност и конкуренцията на оценъчните морфологични средства. Извършват се наблюдения върху съотношението между интензифициращите и деинтензифициращите афикси и асиметрията между тях. Разглежда се тяхната мултифункционалност и полисемия, както и разликите им на ниво стил/употреба.